

Elazığ İlinde Uygulanan Etkinlik Temelli Değer Öğretimi Uygulamalarının Değerlendirilmesi

İ. Bakır ARABACI*

Tülin AKGÜL*

Özet- Değerler, insan davranışlarına yön veren ölçülerdir. Bu bakımdan, insan davranışlarında özdenetim sağlamaktadır. İnsan davranışlarının dışsal güçler yerine içsel güçlerle kontrol edilmesi günümüz yönetim düşüncesini yansıtmaktadır. Ancak son yıllarda değerler eğitiminde görülen aşınmalar, birçok sosyal sorunun ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu nedenle, tüm dünyada değerler eğitimine olan ilgi artmıştır. Okullarda planlı ve kontrollü etkinliklerle gerçekleştirilen değerler eğitimi gittikçe önem kazanmaktadır. Bu çalışmada, Elazığ İlindeki okulöncesi, ilköğretim ve ortaöğretim okullarında uygulanan değerler eğitimi çalışmalarındaki iyi örnekler araştırılmıştır. Araştırmada nitel araştırma desenlerinde kültür analizi, veri toplama aracı olarak ise doküman inceleme ve görüşme tekniği kullanılmıştır. İyi örneklerdeki etkinliklerin genelde geleneksel ve araç değerleri kapsadığı, etkinliklerin değer kazanımında etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler- Değerler Eğitimi, Etkinlik, Okulöncesi, İlköğretim ve Ortaöğretim Okulu

*Doç. Dr., Fırat Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü,
E-posta: bakirarabaci@hotmail.com

*Elazığ Milli Eğitim Müdürlüğü
E-posta: takgul@hotmail.com

Giriş

Biyo-kültürel ve sosyal varlık olan insanların (Ertürk, 1975) çok sayıda ihtiyaçları bulunmaktadır. İnsanların ihtiyaçlarının karşılanması, sorunlarına çözüm bulunması, daha refah içerisinde yaşayabilmeleri amacıyla örgütler oluşturulmuştur. Değişen çevre ve teknoloji örgütleri ve bireyleri tehdit etmektedir. On dokuzuncu yüzyıl öncesinde, tarım çağını yaşayan insanlar, doğal olayları, insanlar arası ilişkileri ilkel düşünce ve kişiler aracılığı ile çözümlenmeye çalışmışlardır. On dokuzuncu yüzyılda sanayileşme çağı başlamış, insanlar sorunları kurallar ve örgütlü hiyerarşik yapılar aracılığı ile değerlendirmişlerdir. Yirminci yüzyıl bilgi çağını getirmiştir. Toplumda bilgili insanlar etkili olmuş; bilim, bilgi, bilgi edinmek, öğrenmek değer kazanmış; doğal ve insanlar arası ilişkilere bilgiyle çözüm aranmıştır. Yirmi birinci yüzyıl kavram çağının başlangıcı olmuştur. Düşüncelerin doğasında, kökeninde bolluk, refah, zenginlik, teknoloji ve küreselleşme yer almış; yaratıcı, ilgi çeken, etkili, önemli kişiler değer kazanmıştır (Köknal, 2007:27). Dünyadaki gelişme ve değişimler değerlerin de değişmesine sebep olmuştur. Günümüz dünyasında hemen her şey baş döndürücü bir ivme içerisinde hızla değişmektedir. Bilişim ve iletişim alanındaki gelişmeler, kişisel boyuttan, sosyo-kültürel boyuta kadar geniş bir alanı etkilemektedir. Bu değişimden değerler de nasibini almaktadır.

Değerler, ideal davranış biçimleri veya hayat amaçları hakkındaki inançlarımız, davranışlarımıza yön gösteren ölçülerdir. Değer, bir nesneye, varlığa veya faaliyete, bireysel ve toplumsal açıdan tanınan önem ya da üstünlük demektir. Sosyolojiye göre değer, kişiye ve guruba yararlı, istenilen ve beğenilen şey olarak tanımlanırken (Aydın, 2003, Akt; Yılmaz, 2008:45), antropolojik açıdan değer, bir davranışın mevcut amaçları ve araçları arasında seçim yapmayı etkileyen, bir bireyin ya da gurubun kendine özgü istenilen ya da arzu edilen kavramları ve özellikleri olarak tanımlanmaktadır. McDonald'a (1993) göre değer, genellikle erken yaşlarda, gelişim sürecinde edinilen bireysel davranış tercihleri olarak tanımlanmakta (Yılmaz, 2008:45), Hofstede'ye göre; genel olarak bireyin diğer bireylerle ilişkilerinde belirli durumları tercih etme eğilimleri (1991:18). Büyükdüvenci'ye (2002) göre, bir nesneyle, ona ilgi duyan özne arasındaki ilişki, Piaget'e göre; iç enerjinin düzenlenmesine buyruk veren, yeni güçlerin ya da yeni dış öğelerin katılımıyla etkinliği sürekli bütünleyerek "ben" in dengesini güvence altına almaya ya da bu dengeyi gerçekleştirmeyi sağlayan yapılarıdır (Piaget, 2000:52). Değerler, bireyin gösterdiği hem olumlu hem de olumsuz davranışları açıklayan bir yapıya sahiptirler (Feather,2002; Sarı,2005).

Bireyin, yaşamı boyunca sergilediği tutum, tavır ve davranışların temelinde sahip olduğu değerler dizisi yatmaktadır.

İnsanlar, içinde yaşadıkları çevrenin özelliklerine göre kültürlenir, kültürün gerektirdiği gibi davranarak kültürün biçimlendirdiği kişi olurlar. Lewis'in kısaca, belirli bir davranış biçimi veya yaşam tarzıyla ilgili kalıcı bir inanç (Razik ve Swanson,1998) olarak tanımladığı değerler, gerçekten de bir kültürün tanımlanmasında merkezi bir öge konumundadır. Her birey, bir kültür içinde doğar ve bu kültür tarafından çevrelenir (Fichter, 2002). Değerlerden yoksun bir toplumda huzur ve barıştan söz etmek mümkün değildir. Değerler bireylerin uyması gereken kuralları/ölçütleri belirler ve toplumsal kabul görür. Böylece inzibati ve hukuki yaptırımlara gerek kalmaksızın toplumsal beklentiler karşılanmış olur. Günümüzde inzibat kuvvetlerine ve mahkemelere çok fazla iş düşmesinin altında belki de değerlerde görülen aşınma yatmaktadır.

Farabi, ahlakın eğitimle değişebileceği görüşündedir. Eğitimde temel amaç iyi fiillerin alışkanlık haline getirilmesidir. Eğitimde söz ve örnek olma yöntemi kullanılmaktadır. Eğitimle amaçlanan insanlarda iyi fiillerin meleke ve alışkanlık olarak kazandırılması ve onlarda bulunan kötü fiillerin ortadan kaldırılmasıdır. (Durak, 2009:271). Bir çocuk iyiyi, kötüyü, doğruyu ve yanlış bilerek dünyaya gelmez. Çocuğun çevresi, yaşam şartları, ailede ve okulda almış olduğu eğitim, değer yargılarını şekillendirir. Doğruyu ve yanlış seçmeyi öğrenir. Bu nedenle çocuğa verilen eğitimin nitelikli olması durumunda seçimlerini kendi kendine doğru bir şekilde yapabilir (Karatay,2011). Günümüzde bireyde değer oluşumunu etkileyen en önemli faktör olarak görülen aile ve toplum, giderek yerini yazılı ve görsel medyaya bırakmaktadır. Ancak, bilgi çağının avantajları olan bilişim ve iletişim teknolojisi, bazen dezavantaja dönüşebilmektedir. Küreselleşmenin etkilerinin yoğun olarak yaşandığı sosyal yapı içerisinde çeşitli sorunların yaşanması, değerler eğitimini her toplum için elzem hale getirmiştir.

Okul, çocuğa toplumca ve evrensel olarak kabul gören değerleri öğreten bir kurumdur. Adler (2000;6) okula, halkın tüm eğitiminin temeli gözüyle bakmış, Başaran (2008;280) ise okula, çocuğun karakter eğitiminde eğitsel, kültürel ve toplumsal etkenlerin tümünü içinde bulunduran, çocukta bulunan gizil güçleri, yetenekleri en iyi biçimde işleyerek onun karakterini oluşturan bir kurum olarak bakmıştır. Okul, değerler üzerine inşa edilmiş bir yaşama ve öğrenme alanıdır. Bütün diğer alanlarda olduğu gibi eğitim yönetimi alanında da değerlerin önemli bir yeri vardır (Turan,2008). Okul yönetimi alanında değerlerin odağında etik ve ahlaki konular, sorunlar vardır. Değerler ve etik; okul yöneticisinin karı-

şacağı bu gibi sorunlara ve uygulamalara rehberlik eder (Hodgkinson, 2001). Okul yönetiminin görevi, okulu amaçlarına uygun olarak yaşatmaktır. Okulu amaçlara uygun yaşatmak, okuldaki insan ve madde kaynaklarını en verimli biçimde kullanmakla olur (Bursalıoğlu, 1994;6). Okulun amaçlarının gerçekleştirilmesinde yönetimce belirlenen değerler kadar, işgörenlerin ve çevrenin değerleri de önemlidir. Açık bir sosyal sistem olan okulun, çevrenin değerlerinden etkilenmesi kaçınılmazdır. Örgütsel değerler örgütsel amaçlara, politikalara ve stratejilere yol gösterir. Okul yöneticisi yönetim sürecinde değerlerden azami ölçüde yararlanmalıdır. Değerler, güçlü bir kontrol mekanizması olarak kullanılabilirler. Değerler, öğretilebilir ve öğrenilebilen olgulardır ve her şeyden önce bir eğitim konusudur. Evde, okulda, çevrede değerlerin öğretilmesi, korunması ve bu konuda toplumsal duyarlılığın geliştirilmesi gerekir. Okullar, öğrencilerin hayatı öğrenip toplumsal değerleri benimsedikleri örgütlerdir. Bu açıdan programlı bir şekilde değerlerin öğretilmesine olanak sağlarlar. Değerler eğitiminde en önemli rol öğretmene düşmektedir. Bu konuda aileyi de eğitmek, işbirliği yapmak ve çocuklara iyi bir model olmak, değerlerin öğretilmesinde bir örneklik sağlamak, öğretmenin dikkate alması gereken hususlardır. Bir eğitimcinin üzerinde durduğu değer, diğer öğreticiler ve aileler tarafından paylaşılmıyorsa, o değer kazandırılması zor olacaktır.

Amerika, Kanada, Avustralya, Yeni Zelanda, İngiltere gibi ülkelerde toplumsal değerlerin azalmasının sosyal sorunlara neden olması, 1970'li yıllarda okullarda değerler eğitime yönelik çalışmaların başlamasına neden teşkil etmiştir (Leming, 1997; Kirschenbaum, 2000; Arthur, 2005; Vedder ve Veugelers, 2003, Akt: Demircioğlu ve Tokdemir; 2008). Ülkemizde MEB'in 2010/53 sayılı genelgesinde, tüm okullarda değerlerin kazandırılmasına yönelik etkinliklerin yapılması öngörülmektedir.

Alanyazında değerlerin öğretilmesine yönelik çok sayıda yöntem bulunmaktadır. Bunlar: Doğrudan öğretim (telkin), Eylem/Davranış öğrenme yaklaşımı, değerleri belirginleştirme, değer analizi ve ahlaki muhakeme yaklaşımlarıdır (Can, 2008; Çengelci, 2010; Dilmaç, 2007; Karatay, 2011; Sarı, 2007).

Doğrudan Öğretim (Telkin) Yaklaşımı: Özellikle ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerine ahlaki değerleri öğretim sürecinde etkin olarak kullanılan bir yöntemdir (Gaikwad, 2004; Haltead ve Taylor, 2000; Edwards, 1996, Akt: Dilmaç, 2007). Bu yaklaşımda, ilköğretim ve ortaöğretim düzeyindeki bireylerle öğretmenler ya da yetişkinler tarafından tutumlar, değerler evde, okulda ve medya tarafından doğrudan öğretilerek, bu bireylerin davranışlarının yeniden

yapılanması, görev ve sorumluluklarını yerine getiren bireyler yetiştirmek hedeflemektedir (Dilmaç, 2007). Bu da sık ve vurgulu tekrarlarla ve davranışçı ilkeler kullanılarak değerlerin pekiştirilmesiyle gerçekleştirilebilir. İstenilen davranışlar takdir edilir ve ödüllendirilir, istenilmeyen davranışlar eleştirilir ve cezalandırılır. Hunt (1981: 14) 'a göre bu yaklaşımın amacı, okul ve toplum tarafından istenilen değerleri daha fazla yansıtmaları için öğrencilerin değerlerini değiştirmek veya korumaktır (Keskin, 2008). Bu yaklaşım insan doğasının telkin vasıtası ile işlenebileceği varsayımına dayanmaktadır. Bu yaklaşımda çocuklar, yaşamlarında yer alan yetişkinlerin ve önemli kişilerin davranışlarını gözlemleyerek taklit etme yoluyla hayatlarına geçirmeye çalışırlar. Çocukların kazanmış oldukları bu değerler aile üyelerinin değer yargularıyla paralellik gösteriyorsa kazanım ve uyum daha kolay olacaktır (Dilmaç, 2007).

Eylem/Davranış Öğrenme Yaklaşımı: Jones ve Newmann tarafından geliştirilmiştir. Bu yaklaşımda amaç; öğrencilere, değerlerine dayalı kişisel ve sosyal eylemleri için imkânlar sağlamak, onlara kendi kendilerini kişisel-sosyal olarak karşılıklı etkileşim içinde olan bir varlık olarak görmeleri konusunda cesaret vermektir. Burada kastedilen öğrencinin tamamen özerk olması değil, bir topluluğun ya da sosyal sistemin üyesi olmasıdır (Demirhan, 2007).

Sarı'ya (2007) göre; bu yöntem değerler öğretim yaklaşımlarından doğrudan öğretim yaklaşımı kapsamında kullanılan bir yöntemdir. Öğretilmesi istenilen değerlerle tutarlı bir davranış göstermesi için bireylere; amacın belirlenmesi, ölçütün belirlenmesi, uygulanacak yöntemi seçme, seçilen yöntemin uygulanması, seçilen yöntemin değerlendirilmesi ve gerektiğinde de tekrar etme şeklinde beş basamak işlem uygulanır (Dilmaç, 2007).

Değerleri Belirginleştirme Yaklaşımı: Hunt, (1981) ve Halstead' a (1996) göre; değerler belirginleştirilmesindeki temel amaç, öğrencilerin duygu ve düşüncelerinin farkına varmalarını, değerleri belirleme ve öğrenme süreçlerinde öğrenciyi merkez almayı amaçlamaktadır. Barr, Barth ve Shermis, (1977); Naylor;Diem, (1987); Edginton, (1981) ve Milson ve Ekşi (2003)'nin belirttiğine göre; değerlerin belirginleştirilmesi hangi değere sahip olmak gerektiğini vurgulamaz, öğrencinin hangi değere sahip olması gerektiğini düşünerek öğrencinin kendisi için önemli olan değeri kazandırılması esas alınır. Bu değerlendirme süreci bireyin başkalarının değerlerini zorla kabul ettirmeye maruz kalmaksızın kendi değerlerini netleştirilmesine imkân sağlamaktadır. Bu yaklaşım, öğrencilerin yaşamlarındaki değerleri seçerken bağımsız olarak kendilerinin tercih yapmalarını esas alır. Burada değerleri doğrudan öğretim yaklaşımı yerine öğ-

retmenler, öğrencilerin kendi değer pozisyonlarını belirlemelerine yardımcı bulunur (Dilmaç, 2007).

Değer Analizi Yaklaşımı: Kant'a (2009) göre; bu yöntemde öğrenciler, problem çözme, mantıksal düşünme becerilerini, sosyal olay ve durumlara uygulamayı öğrenirler. Bu yöntem, öğrencilerin değerler arası ilişkileri ortaya çıkarmayı, herhangi bir olay veya durum karşısında önem sırasına göre akılcı düşünme ilkelerini kullanma, harekete geçme becerisi edinmelerini amaçlar (Karataş, 2011). Welton ve Mallan (1999, Akt;Çengelci,2010) ise; değer analizi yaklaşımı dikkatli, kasıtlı ve ayırıcı bir analizini vurgulamaktadır. Burada temel amaç, değer sorularını olabildiğince duygusallıktan uzak ve mantıksa bir biçimde yanıtlayarak karara varmaktır.

Ahlaki Muhakeme Yaklaşımı: Bu yöntemde öğrencilere ikilemli durumların yer aldığı hikâyeler, örnek olaylar verilerek onların düşünerek, tartışarak ideal olan değere ulaşmaları sağlanır. Bu yöntem, akıl yürütme olarak da bilinir ve mantıksal düşünme ilkelerine (5N-1K) dayanır. Bu yöntemde öğrencilerin vardıkları ideal değerden çok düşünme ve tartışma sürecinde nelerin konuşulduğu ve tartışıldığı önemlidir. Öğrencilere aktarılabilecek değerler için uygun öyküler kullanılarak öğrencilerin grup olarak tartışmaları ve düşünmeleri sağlanır (Karataş, 2011). Şen'in (2007) aktardığına göre; Kohlberg tarafından geliştirilen bu yaklaşımda amaç, öğrencilere verilen ahlaki ikilem içeren hikâyelerle onların ahlaki yargılarını ortaya çıkarmaktır (Akbaş, 2004: 75). Bu yaklaşım, öğrencilerin gelişim dönemleri dikkate alınarak her dönemde uygulanabilir. Ahlaki muhakemede ortaya çıkan çözümden ziyade, neden o çözüme ulaşıldığı önemlidir (Aydın, 2000: 56).

Telkin yönteminin okullarda gerçekleştirilen değerler eğitimi için daha uygun olduğu anlaşılmaktadır. Değerler eğitiminde örnek uygulamaların artırılması ve tanıtılması, bu konuda görev alan eğitimcilere kolaylık sağlayabilir. Bu çalışma Elazığ İlinde değerler eğitimi kapsamında geliştirilen uygulamaların değerlendirilmesini amaçlamaktadır.

Amaç

Bu çalışmanın amacını, Elazığ İlindeki okulöncesi, ilköğretim ve ortaöğretim okullarında değerler eğitimi kapsamında gerçekleştirilen örnekleri tanıtmak, bu etkinlikleri yönetici ve öğretmen görüşlerine göre değerlendirmek oluşturmaktadır.

Bu amaçla aşağıdaki sorulara yanıt aranacaktır:

1. Elazığ İlindeki okulöncesi, ilköğretim ve ortaöğretim okullarında değerler eğitimi kapsamında uygulanan etkinlikler ve değerler nelerdir?
2. Seçilen örnek etkinliklerdeki değerlerin özellikleri nelerdir?
3. Seçilen örnek etkinlikler ve değerlere ilişkin yönetici ve öğretmen değerlendirmeleri nelerdir?

Yöntem

Bu araştırmada tarama türü yöntem olarak kullanılmıştır. Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır (Karasar, 2006:77-79). Araştırma deseni olarak nitel araştırma desenlerinden kültür analizi deseni kullanılmıştır. Kültür analizi, bireysel algı ve davranışın olduğu kadar toplumsal davranış, yapı, işleyiş, değerler, normlar gibi kültürel öğelerin tanımı ve analizi üzerine odaklanmaktadır (Hancock, 2004, Ak: Yıldırım ve Şimşek, 2006,70). Veri toplama tekniği olarak görüşme ve doküman analizi teknikleri kullanılmıştır. Öncelikle Elazığ Milli Eğitim Müdürlüğü TKY formatörleri ile görüşülerek, ildeki değerler eğitimi konusunda bilgiler alınmıştır. Başarı ile yürütülen etkinliklerin hangileri olduğu ve hangi etkinliklerin seçileceği konusunda formatörler ile bir toplantı yapılmış, formatörler birbirinin değerlendirmelerini görmeden etkinlikleri değerlendirmişlerdir. Bu değerlendirmeler esas alınarak yürütülen 15 etkinlik arasından formatörlerin en fazla önem derecesine sahip olarak gösterdikleri 7 etkinlik seçilmiştir. Formatörlerin yakinen takip ettiği okullara gidilerek, değerler eğitiminde etkinlik örnekleri konusunda görüşmeler yapılmıştır. Görüşme sırasında öğretmenlerin anlattıkları kayda geçirilmiş, görüşmede elde edilen veriler değiştirilmeden raporlaştırılmıştır. Verilerin analizinde betimleme, açıklama yaklaşımı kullanılmıştır.

Bulgular ve Sonuçlar

Elazığ İli'ndeki ilk ve ortaöğretim okullarında değerler eğitimi kapsamında 15 etkinlik gerçekleştirilmiştir. TKY formatörlerinden elde edilen kayıtlar dikkate alınarak gerçekleştirilen etkinlikler sıralanmış, formatörlerle yapılan görüşmelerde, etkinliklerin amaçladığı değerler ve başarı durumlarına göre etkinlikler ve bunlar arasından seçilen örnekler Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1: Etkinlik ve ilişkili değer tablosu

Etkinlik No	Etkinlik	Değer
1	İyilik Kutusu *	Yardıms severlik, Paylaşma, Diğerkâmlık
2	Kuşaklar Buluşuyor*	Sevgi, Saygı, Hoşgörü
3	Abla-ağabey Eşleştirmeleri*	Güven, Paylaşma, Yardımlaşma
4	Avrupa için Hep Birlikte Aktif vatandaşlığa Doğru	Farklılıklara saygı (dil,din,ırk,kültür), Barış,Birlik,Demokratik Vatandaşlık Eğitimi
5	Hediye Topları Faaliyeti*	Duyarlılık, Yardımlaşma, Sorumluluk
6	Orda Bir Kardeşim Var*	Yardım etme, Duyarlılık,
7	Temiz Çevre Sağlıklı Toplum	Temizlik, Duyarlılık, Sorumluluk, Sevgi
8	Oksijenimiz Tükenmesin*	Duyarlılık, Sorumluluk, İşbirliği
9	Büyükten Küçüğe	Sevgi, Paylaşma, Alçakgönüllülük, İşbirliği,
10	Kim Bu	Vefa, Sevgi, Duyarlılık,
11	Oyuncağımı Paylaşıyorum*	Paylaşma, Yardımlaşma
12	Eğitim Koçluğu	Sevgi, İşbirliği, Sorumluluk
13	Umut Yıldızları	Mutluluk, Özgürlük
14	Güvenli Toplum	Güven, Barış, İşbirliği,
15	Güvenli Elazığ	Güven, Dürüstlük, Mutluluk

*İşaretli olanlar seçilen örneklerdir.

Değerlerin kazandırılmasında çok sayıda sınıflandırma yapılmıştır. Rokeach'ın 1973 yılında yaptığı sınıflandırmaya göre, değerler “amaç değerler (terminal values)” ve “araç değerler (instrumental values)” olarak iki kategoriye ayırmıştır. Akbaş (2004) ise değerleri: Geleneksel, demokratik, çalışma/iş, bilimsel ve temel değerler olarak sınıflandırmaktadır. Bu araştırmaya konu olan değerler, yukarıdaki sınıflamalara göre incelenmiştir. Araştırmaya esas etkinliklerde yer alan değerler ve değerlere ait sınıflandırma Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2: Örnek etkinlikler ve değerlerin sınıflaması

S.N	Etkinliğin adı	Değer	Değerlerin sınıflandırması	
			Rokeach'a göre	Akbaş'a göre
1	İyilik Kutusu	Yardıms severlik, Paylaşma, Diğergamlık	Araç	Geleneksel
2	Kuşaklar Buluşuyor	Saygı, Hoşgörü, Sevgi	Amaç	Demokratik/ Geleneksel
3	Abla-ağabey Eşleştirmeleri	Güven, Paylaşma, Yardım- laşma	Amaç/ Araç	Geleneksel
5	Hediye Topları Faaliyeti	Duyarlılık, Yardımlaşma, sorumluluk	Araç	Geleneksel
6	Orda Bir Kardeşim Var	Yardım etme, Duyarlılık,	Araç	Geleneksel
8	Oksijenimiz Tükenmesin	Duyarlılık, Sorumluluk, İşbirliği	Araç	Demokratik/ Geleneksel
11	Oyuncağımı Paylaşıyorum	Paylaşma, Yardımlaşma	Araç	Geleneksel

Seçilen etkinlikler kapsamında kazandırılmak istenen değerlerin genelde araç ve geleneksel kategorilerde yoğunlaştığı, iki değer demokratik ve amaç kategorisinde yer aldığı görülmektedir. İlköğretim okullarında geleneksel değerlerin öğretiminin yapılması oldukça doğaldır. Yine değerler içerisinde sevgi, saygı, hoşgörü, çevreye duyarlılık gibi evrensel değerler de yer almaktadır.

Seçilen iyi örnekler, uygulaması, etkinliklere ilişkin okul yöneticisi ve sorumlu öğretmen görüşleri aşağıda sunulmuştur.

Etkinlik No:1. İyilik Bahçesi ve İyilik Kutusu Etkinliği

Aktarılan Değer: Yardımseverlik, Paylaşma, Diğerkâmlık

Uygulama: Öğretmenler, sınıflarda iyilik yapmanın önemi üzerinde açıklamalar yaparlar. Çalışma öğrencilere tanıtılır. Okulun en göze çarpan bölümünde bir “iyilik köşesi” düzenlenir. Buraya öğrencilerin yaptıkları iyiliği yazıp içine atacakları bir kutu yerleştirilir. Öğrenciler yaptıkları iyilikleri ve bu iyiliklerin kendilerinde bıraktığı izleri yazıp bu iyilik kutusunun içine atarlar. Her hafta açılan kutudan seçilen iyiliğin ve iyilik yapan öğrencilerin törenle ödüllendirilmesi, öğrencilerin ödüllendirilmesi ve diğer öğrencilere örnek teşkil edilmesi sağlanır. Bu ödül, iyilikle yarışılan bir okul ortamı oluşturması açısından büyük önem taşır. Elazığ Merkez 75. Yıl İMKB Yatılı İlköğretim Bölge Okulunda başlatılan bu proje, daha sonra gönüllü 21 okulda uygulanmıştır. Etkinliğe ilişkin okul yöneticisi ve sorumlu öğretmenin görüşü aşağıda belirtilmiştir:

İyilik projesi kapsamında; Öğrenciler iyilik yapmak için çaba harcamaya başladılar. Etkinlik sayesinde öğrenciler tüm değerlerin temelinde bulunan “iyilik” yapma erdemini davranışlarıyla gösterdiler. Daha paylaşımcı oldular. Çevre konusunda daha duyarlı olduklarını gözlemledim. Öğrenciler lösemili çocuklar için para toplayıp, hediyeler aldıktan sonra hediye vermenin, yardım etmenin insanı bir başkasından hediye almaktan çok daha mutlu ettiğini fark ettiklerini söylediler (Öğretmen 1 “Ö1”).

Öğrencilerin teneffüslerdeki davranışlarında zamanla farklılaşma oluştu, kavgalar azaldı, birbirlerine karşı sevgi, saygı ve verdikleri değer arttı. Böylece birbirlerini de uyararak iyilik yapmaya özen gösterdiler Çevreye karşı bilinç arttı, okulumuz daha temiz oldu. Atık kâğıtlar toplandı. Büyüklere saygı ve küçüklere karşı da daha sevgi dolu davranışlar gözlemlendi. Zaten kültürümüzde ve içimizde olan değerlerin ortaya çıkması sağlandı (Yönetici 1 “Y1”).

Etkinlik No:2. Kuşaklar Buluşuyor Etkinliği

Aktarılan Değer: Sevgi, Saygı, Hoşgörü,

Uygulama: Öncelikle okulda yaşlılara saygı konusu anlatılır. Değerlerimizin aktarılmasına katkıda bulunan kişileri tanımak amacıyla büyükanne ve büyükbabalar okula davet edilir, öğrenciler huzurevinde yaşlıları ziyaret ederler. Bu buluşma ve paylaşım esnasında saygı ve sevgi ön planda tutulur. Belirli gün ve haftalarda ziyaretler tekrarlanır. Gençlerle yaşlılar bu paylaşım toplantılarını bahçeye gül fidanı dikerek sonlandırmışlardır. Etkinlikle ilgili öğretmen görüşü aşağıdadır.

Yaşlı kuşakların gençlik anılarını dinleyen öğrenciler kendilerinin de birgün yaşlanacağı fikrini daha iyi benimsedikleri gözlemlendi. Yaşlılar ise gençlerin kendilerinden beklentilerini açıkça belirtmelerinden mutluluk duyarak dinlediler. Bu etkinlik sonrasında öğrencilerde yaşlılara karşı daha saygılı ve anlayış farklılıklarına karşı hoş görülü oldukları, kuşaklar arası çatışma yaşanmadan çözümler üretebildikleri gözlemlendi (Ö2).

Etkinlik No: 3. Hediye Topları Etkinliği

Aktarılan Değer: Duyarlılık, Yardımlaşma, Sorumluluk

Uygulama: Etkinliğin planlaması gelişmiş sosyo-ekonomik çevre ve gelişmemiş sosyo- ekonomik çevrede bulunan iki okul arasında gerçekleştirilir. Bu etkinliğin hangi amaçlarla gerçekleştirildiği, etkinlik sonunda öğrencilerde gözlemlenmesi beklenen duyarlılık, toplumsal sorumluluk gibi değerlerin eğitimi ders başlangıcında ya da ders esnasında yapılır. Önceden alınan bilgi doğrultusunda, yardıma ihtiyacı olan öğrencilerin ihtiyaç ve istekleri açılabilen hediye toplarının içine yerleştirilir. Hediye toplarının üzerine kazandırılmak istenen değere ilişkin özlü sözler yazılır. Gönüllü olarak bu hediye toplarından alan öğrenci, hediye toplarının içinde yer alan öğrencilere ait ihtiyaçları gerçekleştirir ve ihtiyaç sahibine ulaştırmak için koordinasyonu sağlayan öğretmenlere teslim eder. Hazırlanan yardım kolileri ihtiyaç sahibi olan öğrencilere ulaştırılır. Öğrencilerin bu etkinlikten çok hoşlandığı gözlemlenmiş, yardım alan ve yardım edenin sadece birbiriyle bağlantısı bu toplarla gerçekleştirilmiştir. “Hediye topu” olarak adlandırılan bu küçük şeffaf topların içinden çıkan anahtarlıklar da öğrencilerde etkinliğin hatıraya dönüşmesini sağlayan nesnelere olmuştur. Etkinlikle ilgili öğretmen görüşü aşağıdadır.

Etkinliğe katılan öğrencilerde, hiç tanımadıkları başka öğrencilere karşılıksız olarak yardım etmenin iç huzurunu ve mutluluğunu yaşadıklarını gözlemledim. Etkinlikle birlikte duyarlılık, yardımlaşma gibi değerlerin öğrenci davranışlarına yansıdığını gözlemledim. Öğrenciler arasında bu tür etkinliklere gönüllü olarak katılma oranı yükseldi. İhtiyacı olan öğrenciler için yardım kampanyaları düzenlediler(Ö3).

Etkinlik No: 4. Orda Bir Kardeşim Var Etkinliği

Aktarılan Değer: Yardım etme, Duyarlılık

Uygulama: Öğrencilere, sahip olduğu imkânların kıymetini bilmek, bununla birlikte aynı yaş gurubunda olup, bu imkânlara sahip olmayan çocukların bazı ihtiyaçlarını giderebilmek için okul yönetimi, öğretmen, öğrenci ve veli desteğiyle gerçekleştirilen bir etkinliktir. Gelişmemiş sosyo-ekonomik çevreden seçilen bir kardeş okul ile iletişime geçilir. Okul yöneticileri belirlediği öğrencileri ve bu öğrencilerin ihtiyaçlarını tespit eder, bu ihtiyaçları giderecek öğrenciler de gönüllülük esasına uygun olarak tespit edilir ve buna yönelik bir planlama yapılır. Okul idaresi, öğretmenler ve velilerin desteğiyle öğrencilerin kırtasiye, giyim, gıda, ilkyardım malzemesi gibi çeşitli ihtiyaçları temin edilir ve paketler hazırlanır. Belirlenen plan çerçevesinde hazırlanan malzemeler öğrencilerle birlikte kardeş okula götürülür ve her iki okulun öğrencilerinin karşılıklı iletişim ve etkileşime girecekleri bir ortamda yardım malzemeleri dağıtılır.

Etkinlikle ilgili öğretmen görüşü aşağıdadır.

Etkinliğe katılan öğrenciler; ihtiyaç sahibi başka çocukların ihtiyacını giderme, yardım etme, paylaşma, konusunda duyarlı olduklarını gözlemledim. Ayrıca sık tekrarlanan bu etkinlikler sayesinde öğrencilerde yardım etme konusunda kolektif çalışma bilinci oluştu ve kaza geçiren arkadaşları için büyük katımlı bir konser düzenlediler. Ayrıca daha önceden farkında bile olmadıkları ve kendilerinin sahip olduğu imkânlara, var olan nimetlere şükretme gibi olumlu davranışlar sergilediler. Etkinliğe katılan öğrenciler sergiledikleri olumlu davranışlar sayesinde öğretmenler, yöneticiler tarafından takdir edildiler. Diğer arkadaşlarına bu tür konularda rol modeli oldular. (Ö.4).

Etkinlik No: 5. Oksijenimiz Tükenmesin Etkinliği

Aktarılan Değer: Duyarlılık, Sorumluluk, İşbirliği

Uygulama: Okul yönetimi orman müdürlüğü ile iletişime geçer ve fidan dikimi konusunda planlama yaparlar. Etkinlik kapsamında öğretmenler tarafından

öğrencilere yönelik çevreye duyarlılık, ağaçların faydaları, çevre ve insan ilişkileri ile ilgili bilgilendirme çalışmaları yapılır. Öğrenciler tarafından etkinlikle ilgili hazırlanan afişler okulun koridorlarında sergilenir. Okul idaresi ve orman müdürlüğünün yaptığı ön çalışma sonunda temin edilen ağaç fidanları belirlenen bölgeye götürülür ve öğrencilerin, öğretmenlerin, yöneticilerin katılımıyla fidanlar dikilir. Dikilen her fidana öğrenciler tarafından can suyu verilir. Her yıl tekrarlanan bu etkinlik sayesinde okula ait orman bölgesi elde edilir.

Etkinliğe ilişkin öğretmen görüşü aşağıya çıkarılmıştır:

Ağaç dikme etkinliğine katılan öğrencilerin okul bahçesinde ve çevrede bulunan ağaçlara zarar vermedikleri gibi, ağaçları koruduklarını gözlemledim. Çevre sorunlarına karşı daha duyarlı oldular. Okul bahçesi ve etrafındaki çöplerin toplanmasında istekle görev yaptılar. Çevre sorunlarıyla ilgili afiş çalışması bizzat öğrenciler tarafından yapıldı (Ö.5).

Etkinlik No: 6. Oyuncakımı Paylaşıyorum Etkinliği

Aktarılan Değer: Paylaşma, Yardımlaşma

Uygulama: Anaokulu öğrencilerinin gönüllü olarak kendileri ile aynı yaş gurubunda olan ve çeşitli sebeplerden dolayı çocuk ıslahevinde bulunan arkadaşlarıyla oyuncaklarını paylaşmaları ve ıslahevinde çocuklar için bir kreşin açılması, içinin donatılmasını amaçlayan bir etkinliktir. Bu etkinliğe ilişkin öğretmen görüşü aşağıdadır:

Okul öncesi öğretimi çağındaki çocuklar etkinlik sayesinde oyuncaklarının bir kısmını ıslahevinde anneleriyle birlikte kalan çocuklara yollamak üzere okuldaki oyuncak kutusuna bağışladılar. Bu bağış onların en değer verdiği eşyaları olan oyuncaklarını diğer çocuklarla paylaşmalarına sebep oldu. Etkinlikle birlikte olumlu telkin ve takdir alan çocuklar paylaşarak, yardımlaşarak iyilik yapmaktan çok mutlu oldular. Sınıfta oyuncak paylaşma yüzünden çıkan tartışmalarda ve oyuncak beğenmeme gibi sorunların yaşanmasında azalma oldu. Etkinlik aynı zamanda değerlere dayalı bir okul kültürünün oluşmasına da katkı sağladı. Okulda bu tür etkinlikler sıkça tekrarlandı(Ö.6).

Etkinlik No: 7. Abla- Ağabey Eşleştirmeleri Etkinliği

Aktarılan Değer: Güven, Paylaşma, Yardımlaşma

Uygulama: Yatılı ilköğretim bölge okulu öğretmenleri tarafından gelişmemiş sosyo-kültürel çevreden gelen, parçalanmış aile yapısına sahip küçük yaştaki

öğrencilere bu tür problemlere sahip olmayan, okulda örnek davranışlar sergileyen öğrencilerin abla-ağabey olarak eşleştirmeleri sağlanır. Böylelikle öğretmenlerin olmadığı zaman diliminde, derslerin bittiği akşam saatlerinde ve gece pansiyonlarda, küçük yaştaki öğrencilerin karşılaştıkları problemlerin öncelikle bu abla ve ağabeyler tarafından çözüme kavuşturmaları amaçlanmıştır. Bu etkinlik her iki tarafa ve kuruma önemli yarar sağlamaktadır. Bunlar; küçük yaşta pansiyonlu bir okulda kalmak durumunda olan bir çocuğa güven, paylaşma duygusunu geliştirecek bir abla ve ya ağabeye sahip olma ve öğrencinin yaşadığı sorunları çözme konusunda yardımlaşma sağlanır. Diğer taraftan abla veya ağabey konumunda olan öğrencilerde ise; paylaşma, yardım etme, sorun çözme, sorumluluk almak gibi erdemlerin yerleşmesi, başkasına yardım etmenin verdiği haz ve bununla birlikte özgüvenin gelişmesi gibi olumlu kazanımlar elde ederler. Bu etkinliğin kuruma kazandırdıkları ise öğrencilerde yaşanan sorunların azalması, yardımlaşmaya, paylaşmaya ve güvene dayanan aile sıcaklığında bir eğitim öğretim ortamı oluşturulması ile değerlere dayalı okul kültürünün oluşumuna katkı sağlaması şeklinde sıralanabilir. Parçalanmış aile yapısının çocuklar üzerindeki olumsuz etkisini en aza indirmek için öğretmenler tarafından öğrencilere yönelik yürütülen iyileştirme çalışmaları, bu ebeveynlerde boşanmanın çocuklar üzerindeki olumsuzlukları konusunda bir farkındalık oluşmasını sağlamıştır. Günümüzde koçluk ve mentorluk gibi liderlik uygulamaları, abla-ağabey etkinliğine koşutluk göstermektedir. Etkinliğe yönelik öğretmen ve yönetici görüşü aşağıda sunulmuştur:

Yatılı bölge okulunda kalan, parçalanmış bir aileye sahip olan öğrenciler bu etkinlik sayesinde kendileri ile aynı okulda olan güven duyacakları, sorunlarını paylaşacakları ve yardım isteyebilecekleri abla ve ağabeylere sahip olmuşlardır. Etkinlik bu iki gurup öğrenci arasında “güven” erdeminin oluşmasını sağlamıştır. Yine bu iki gurup öğrenci arasında kardeşlik, yardımlaşma ve paylaşma gibi değerler davranışla gösterilmiştir(Ö.7).

Değer tabanlı etkinliklerin okulda gerçekleştirilmesi ve bunların zamana yayılması okulda çalışanlar arasında iletişimi ve etkileşimi artırdı. Etkinlikler okulda olumlu bir hava oluşturdu. Diğer kurumlara örnek olduk. Üst kurumlarımız tarafından takdir edildik(Y3).

Etkinliklere katılan öğrenci sayısında artışlar yaşandı. Disiplin sorunlarında azalma oldu. Okulumuzda değerlere dayalı bir kültürün oluşumu başladı. Öğ-

renciler kendi aralarında grup oluşturup bu tür etkinlikleri yapma için okul idaresine telife bulunmaya başladılar. Öğrenci, öğretmen arasında yaşanan sorunlarda azalma oldu, velilerin okula bakışı değişti ve etkinliklerin gerçekleştirilmesinde okul ile işbirliği içinde oldular (Y4).

Tartışma

İnsanoğlu günümüze değin çok önemli gelişmelere tanık olmuş ve olmaya devam etmektedir. Daha çok teknolojik kaynaklı bu gelişmeler, insan yaşamını kolaylaştırırken sosyal ve kültürel anlamda çöküntülere neden olmaktadır. Sadece hedonizmi (hazcılık) esas alan bir yaklaşımla, sosyal sistemde barışı, huzuru, istikrarı sağlamak mümkün değildir. Geçmişte Antik Yunan'da olduğu gibi günümüzde de erdem, etik, ahlak, değer ve karakter eğitimi gibi kavramlar eğitim politikalarında ve programlarında adından sıkça söz ettirmeye başlamışlardır.

Değerler manzumesi olan insanın, özüne ve topluma (bunlar programın özünü oluşturur) uygun yetişmesi; öncelikle ailenin, en çok programlı yaşantıların gerçekleştiği okulun ve çevrenin bilinçli ve birbirini tamamlayıcı bir şekilde faaliyet göstermesine bağlıdır.

Son yıllarda değerlerin öğretimi, eğitim-öğretimin temel konusunu oluşturmaktadır. Özellikle planlı-programlı etkinliklerin yapıldığı okulda, değer eğitimi daha da anlamlı hale gelmiştir. Tillman(2000)'in bildirdiğine göre; Amerika Birleşik Devletleri'nde 1995 yılında "Yaşayan Değerler Eğitimi Programı" (Living Values Educational Program) adı ile gittikçe azalmakta olan kişisel ve toplumsal değerlerin tekrar ortaya çıkarılması ve geliştirilmesi amacıyla bir değer eğitimi programı yürürlüğe konmuştur. Program, 3 ana bölümde 12 değer temel alınarak uygulamalı aktiviteler yapmayı ön görmektedir. Bu değerler: İşbirliği, Özgürlük, Mutluluk, Dürüstlük, Alçakgönüllülük, Sevgi, Barış, Saygı, Sorumluluk, Basitlik, Hoşgörü ve Birlik-Bütünlüktür (Yazıcı, 2006).

Yapılandırmacı eğitim anlayışı da, değerlerin öğretiminde de öğrencilerin aktif olmasını gerekli kılmıştır. Değer eğitimi akımlarından hangisi temel alınırsa alınsın, öğrencilerin dikkatini ilgili değere çekecek, değer hakkında düşünmesini sağlayacak, kendi değerlerini açığa çıkaracak öğrenme-öğretme etkinliklerine ihtiyaç vardır. Öğretmenler karakterin yalnız hareketle, aktif olmakla geliştiğini bilmelidir (Akbaş, 2008).

Araştırma kapsamında yer alan etkilere esas olan değerlerin geleneksel ve araç değerler olduğu gözlenmektedir. Bu yaş çocuklarına öğretilen değerler-

rin, geleneksel değerlerden oluşması önemlidir. Kohlberg'in ahlaki gelişim yaklaşımında 7-11 yaş grubu "Geleneksel düzey" içerisinde yer almaktadır (Yılmaz, 2007). Bu dönemde toplumsal sistem ve yasalara uygun değerlerin geliştirilmesi önemlidir. Ayrıca bu yaş grubunda oluşturulan değerler, sonraki dönemlerdeki değerlerin kazandırılmasında etken olacaklardır.

Bu araştırma kapsamındaki etkinliklerde değer öğretimi telkin/açıklama ve etkinlik yöntemi birlikte kullanılmıştır. Değerlerin telkin ve açıklama şeklinde öğretimi özellikle küçük çocuklar için önemli görülmektedir. Çünkü bu yaştaki çocuklar gözlem ve modelleme konusunda oldukça başarılıdırlar (Maccoby ve Mnookin,1992; Jalongo,1993 Akt:Akkoyunlu ve Tuğrul, 2002).

İyilik köşesi etkinliği, öğrencilerde iyilik yapma alışkanlığının geliştirilmesine katkı sağlamıştır. Etkinliğin düzenlendiği okuldaki yönetici ve sorumlu öğretmen, öğrencilerde yardımlaşma, paylaşma ve diğerkâmlık değerlerinin gelişmesini amaçlayan bu etkinliğin oldukça başarılı olduğunu, öğrencilerde iyilik yapma konusunda alışkanlıkların geliştiğini belirtmektedirler. Ödüllendirme, davranışçı kurama göre "Olumlu pekiştirme" istendik davranışların görülme sıklığını artırır. Skinner'e göre bir davranış ödüllendirilirse bu davranış öğrenilir ve kişinin ileride bu davranışı kullanma olasılığı artar. Ödüllendirilmezse kişi o davranışı bırakacaktır. Genel kural belli uyarıcılara karşı gösterilen tepki ve davranışın, o tepkilerin pekiştirilip pekiştirilmemesine bağlı olmasıdır (Morgan, 1986: 321). Kuşakların buluşması etkinliği, sevgi, saygı ve hoşgörü gibi değerlerin gelişmesini amaçlamaktadır. Yaşlı ve genç kuşakların birbirini anlayabilmesi etkili iletişim süreci ile gerçekleşebilir. Toplum içerisinde ihtiyacı olan bireylerin sorunlarına duyarlılık, yardımlaşmayı, paylaşmayı amaçlayan "hediye topları" ve " orda bir kardeşim var", " oyuncuğımı paylaşıyorum" etkinlikleri, bir oyun havası içerisinde bu değerlerin eğitimini amaçlamaktadır. Bu etkinlikler, ihtiyacı olan birçok insanın duygularını anlama, yoksunluklarının farkına varma ve elinden gelen yardımı yapma konusunda öğrencilere alışkanlıklar kazandırmıştır. Oksijenimiz tükenmesin etkinliği çevreye duyarlı olma, sorumluluk ve işbirliği değerlerinin geliştirilmesini amaçlamaktadır. Çevreyi koruma ve geleceğe daha temiz bir çevre bırakma düşüncesi, bu değerlere sahip çıkan ve alışkanlık haline getiren bireyler ile mümkündür. Öğrenme yaklaşımlarından "Sosyal Öğrenme Kuramı" öğrenmede taklit ve model almanın önemli olduğunu vurgulamaktadır. Bu görüşe göre yapılan bazı deneysel uygulamalarda özellikle küçük çocukların modelleme tekniğinden oldukça fazla etkilendikleri ortaya çıkmıştır (Ülgen, 1995).

“Abla-Ağabey eşleştirmeleri” etkinliği mentorluk anlayışı içerisinde özellikle anne ve babasından ayrı olan çocukların gelişiminde etkili olabilir. Bu etkinliğin YİBO’da sürdürülmesi oldukça anlamlıdır. Bu okullardaki çocuklar çoğu zaman bir yol göstericiye ihtiyaç duyabilirler. Bu uygulama, üniversitelerde okuyan öğrencilere, topluma hizmet uygulamaları kapsamında yaptırılabilir.

Bir ahlaki davranış, kalıcı bir âdet oluncaya ve köklü bir ahlak kuralı hâline gelinceye kadar, istikrarlı bir şekilde tekrarlanmalıdır, böylece davranış karakter hâline gelir. İnsanın fiillerini devamlı olarak doğruluk şartlarına uydurmak, bu doğru ve düzenli hareketleri güzel alışkanlıklar, yüksek karakterler hâlinde elde etmek değerler eğitimidir (Aydın,2010). Etkili bir değerler eğitiminin sadece okul sınırları içinde, i paydaşlarla gerçekleştirilmeye çalışılmasından ziyade, okulun dış çevresinde eğitime paydaş olan her kesim tarafından sahiplenilmesi ve işbirliği içerisinde sürekli olarak değerlerin kavratılmasında ortak çaba göstermeleri gerekmektedir.

Sonuç olarak, telkin yoluyla ve etkinlik temelli değer ğretimi, öğrencilerin değerleri benimsemesi ve içselleştirmesi açısından oldukça önemlidir. Bu araştırmadan elde edilen bulgular ve diğer araştırma sonuçları bunu teyit etmektedir. Değerlerin etkinlik temelli öğretiminin giderek yaygınlaştırılması, konunun sadece okuldaki öğretimle sınırlandırılmaması, aile, evre eğitimi ile geliştirilmesi önerilebilir.

Kaynakça

- Adler, A. (2000). *Okulda g eğitilebilir ocuklar*, 2.Baskı, İstanbul: Cem Yayınevi.
- Akbaba, S. A. (2003). Eğitim yönetimi ve değerler, *Değerler Eğitim Dergisi*, 1 (1), 7-18.
- Akbaş, O. (2008). Değer eğitimi akımlarına genel bir bakış, *Değerler Eğitimi Dergisi*, 6 (16), 9-27.
- Akkoyunlu, B., & Tuğrul, B. (2002). Okulöncesi ocukların ev yaşantısındaki teknolojik etkileşimlerin bilgisayar okuryazarlığı becerileri üzerindeki etkisi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (23), 12-21.
- Aydın, M. Z. (2010). *Okulda alışan herkesin görevi olarak değerler eğitimi*. Değerler Eğitimi Buluşması’nda sunulan bildiri. İstanbul: TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi.

- Başaran, İ.,E. (2005). *Eğitim psikolojisi, gelişim, öğrenme ve ortam*. 6. Baskı. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Bursalıoğlu, Z. (2005). *Okul yönetiminde yeni yapı ve davranış*. Ankara: Pegem A Yayınları.
- Büyükdüvenci, S. (2002). Değerin değeri üzerine. Ş. Yalçın. (Ed.), *Bilgi ve Değer Sempozyumu bildirileri* (ss.249-253). Ankara: Vadi Yayınları.
- Budumlu, A.G. (2007). *Genel lise öğretmenlerine göre karakter eğitimi yoluyla öğrencilere kazandırılacak değerler: Çok boyutlu bir araştırma*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Yeditepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Can, Ö. (2008). *Dördüncü ve besinci sınıf öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersinde değerler eğitimi uygulamalarına ilişkin görüşleri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çengel,Y. (2011). Özlü sözlerle güvenli bir gelecek için insani değerler. *Eğitime Bakış Eğitim-Öğretim ve Bilim Araştırma Dergisi*, 19, 13-19.
- Çengelci,T. (2010). İlköğretim beşinci sınıf sosyal bilgiler dersinde değerler eğitiminin gerçekleştirilmesinin ilişkin bir durum çalışması, Yayınlanmamış doktora tezi. Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Demircioğlu, İ.H., & Tokdemir, M.A. (2008). Değerlerin oluşturulma sürecinde tarih eğitimi: Amaç, işlev ve içerik. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 6 (15), 69-88.
- Demirhan, İ.C. (2007). İlköğretim düzeyinde değerler eğitimi programının etkililiği. Yayınlanmamış doktora tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Dilmaç, B. (2007). *Bir grup fen lisesi öğrencisine verilen insani değerler eğitiminin insani değerler ölçeği ile sınılanması*. Yayınlanmamış doktora tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Durak, N. (2009). *Aristoteles ve Farabi 'de etik*. İstanbul: Fakülte Kitabevi Yayınları.
- Ertürk, S. (1975). *Eğitimde program geliştirme*. Ankara: Yelken Tepe Yayınları.
- Fichter, J. (2002). *Sosyoloji nedir?* (Çev: Nilgün Çelebi). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Hodgkinson, C. (2001). Tomorrow, and tomorrow and tomorrow,: A post- post-modern purview. *International Journal of Leadership in Education*, 7 (2), 297.
- Hofsede, G. (1991). *Cultures and organizations: Software of the mind*, 1. Ed. UK: Harper Collins Publishers,
- Karasar, N. (2006). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

- Karatay, H. (2011). Karakter eğitiminde edebi eserlerin kullanımı, *Turkish Studies- International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkishor Turkic*, 6 (1), 1398-1412.
- Keskin, Y. (2008), *Türkiye’de sosyal bilgiler öğretim programlarında değerler eğitimi: Tarihsel gelişim, 1998 ve 2004 programlarının etkinliğinin araştırılması*. Yayınlanmamış doktora tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Kirschenbaum, H. (1995). *100 ways to enhance values and morality in schools and youth settings*. Massachusetts: A Longwood Professional Book. Pearson Education.
- Köknel, Ö. (2007). Çatışan değerlerimiz. İstanbul: Altın Kitap Yayınevi.
- Liedtka, R. (1989). Value congruence: The interplay of individual and organizational value systems. *Journal of Business Ethics*. 8, 807.
- Morgan, T. C. (1986) . *Psikolojiye giriş*. (Çev: Hüsnü Arıcı ve diğerleri). Ankara: Meteksan Yayınları.
- Piaget, J.(1999). Çocukta zihinsel gelişim. (Çev: Hüsen Portakal). İstanbul: Cem Yayınevi.
- Sarı, E. (2005). Öğretmen adaylarının değer tercihleri: Giresun Eğitim Fakültesi örneği, *Değerler Eğitimi Dergisi*, 3 (10), 73-88.
- Şen, Ü. (2007). *Milli Eğitim Bakanlığı’nın 2005 yılında tavsiye ettiği 100 temel eser yoluyla Türkçe eğitiminde değerler öğretimi üzerine bir araştırma*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Razik, T. A., & Swanson, A. D. (1995). *Fundamental concept of educational leadership and management*. New Jersey: Merrill Prentice Hall.
- Tillman, D. (2000). *Living values activities for young adults*. USA-Florida: Health Communications Inc.
- Turan, S., & Aktan, D. (2008). Okul hayatında var olan ve olması düşünülen sosyal değerler, *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(2), 227-259.
- Ülgen, G. (1995). *Eğitim psikolojisi: Birey ve öğrenme*. İkinci basım. Ankara: Bilim Yayınları.
- Yıldırım, G. (2007). İlköğretim düzeyinde bir karakter eğitimi programı model önerisi ve uygulanabilirliği. Yayınlanmamış doktora tezi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Yılmaz, N. (2007). Eğitimin psikolojik temelleri. Zuhâl Cafağlı (Ed.). *Eğitim Bilimine Giriş*. Ankara: Grafiker Yayıncılık.

- Yiğittir, S., & Öcal, A.(2010). İlköğretim 6. Sınıf öğrencilerinin değer yönelimleri. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*.
- Yazıcı, K. (2006). Değerler eğitime genel bir bakış. *Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi*, 19, 499 522.
- Yılmaz, K. (2008). *Eğitim yönetiminde değerler*. Ankara: Pegem A Yayınları.

The Assessment of Activity-Based Practises for Values Education Applied in The City of Elazığ in Turkey

İ. Bakır ARABACI*

Tülin AKGÜL*

Abstract- As a concept, value is defined as an object or events having a great importance for a community, class or human-being and also as a high or beneficial quality that an entity is supposed to have mentally, socially, ethically or in respect of beauty (TDK, 2013). For anthropology, value is identified as the specifically preferred or desired concepts and features of an individual or group influencing the choice between the objectives and instruments of a behaviour. According to McDonald (1993), value is defined as individual preferences of behaviours acquired during the development process usually at early ages (Cited by Yılmaz, 2008,45). As for Hofstede, value is the tendencies of an individual to prefer specific situations in his/her relationships with others (1991,18). For Piaget; value is the structures that give instructions to order internal energy, trying to ensure or achieve the balance of “I” by integrating the activity constantly with the participation of new powers or outside elements. (Piaget, 2000,52,

* Assoc. Prof. Dr. Firat University Faculty of Education

Address for correspondence: F.Ü. Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü 23119 Elazığ

E-mail: bakirarabaci@hotmail.com

*Elazığ Directorate of Education

E-mail: takgul@hotmail.com

Feather,2002; Sari,2005). What underlies the individuals' attitudes, manners and behaviours displayed throughout their life is a set of values they have. From this point of view, values provide self-control over human behaviours. The values that Lewis defines shortly as a permanent belief related to a particular behaviour pattern or life style are indeed a key element in describing a culture. (Razik and Swanson,1998). Prosperity, wealth, technology and globalization have taken place in nature and origin of the idea (Köknel, 2007, 27). As stated by Fichter, "Every individual is born in a culture and he/she is surrounded by this culture" (Fichter, 2002). In addition to the planned and programmed teaching, values are taught via role and social learning, as well. Therefore, it is inevitable for the communities, which don't protect their own values and hand them down the next generations, to experience social problems.

Considered as a life-long process, education also aims to improve all cognitive, affective and behavioural aspects of individuals. However, when the present understanding and practices on education are examined, it is seen that cognitive and rational powers are mostly focused to be developed, which has led to a decline in the field of morality and values but an increase in the knowledge of people as much as possible. This is the real cause behind the crisis of values having left its mark on our age. As stated by many philosophers, the question of morality and values is the basic problem of our age. (Hökelekli,2011,210; Ülken 2004, 214). Everything in universe has been created for people in order to serve their development and self-fulfilment. (The Koran,2/29 and 31/20). Farabi thinks that morality can change through education. The main objective of education is to turn good acts into a habit. What is aimed by education is to enable people to acquire good acts as behaviours and attitudes and eliminate bad patterns. (Durak, 2009, 271). In order to ensure that the values education applied to students is successful, the values taught via activities at school should be supported by family life and social environment in which children exist. As stated by Topcu, "To a certain extent, people are prisoners of what they have learnt. A person knowing the good wants to be good whereas a person knowing the bad desires to be bad whether he/she is aware of it or not." (Topçu,1970, 28).

There is no doubt that the most important institution where values are taught in a planned way consciously is schools. School is an institution that teaches a child the values accepted by society universally. Adler (2000, 6) considered

school as the foundation of whole education of people while Başaran (2008, 280) assessed school as an institution that includes all educational, cultural and social factors for children's character education and forms their character by processing their potentials and abilities inherent in them in the best way.

The fact that the decline of social values caused social problems in the United States, Canada, Australia, New Zealand and the United Kingdom led to the start of studies on values education at schools in 1970s. (Leming,1997; Kirschenbaum, 2000; Arthur, 2005; Vedder, Veugelers, 2003, Cited by Demircioğlu and Tokdemir; 2008). In accordance with the Circular No. 2010/53 of the Ministry of National Education in our country, it is envisaged to carry out activities for teaching values in all schools.

There are numerous methods for values education in the literature. These are as follows: Direct instruction (infusion), Action / Behaviour learning approach, values clarification, value analysis and moral reasoning approaches. (Welton and Mallan 1999 Cited by; Çengelci, 2010; Hunt (1981, 14; Barr, Barth and Shermis, 1977; Naylor and Diem, 1987; Edginton, 1981, Aydın, 2003, 56; Milson and Ekşi 2003; Akbaş, 2004, 75; Can, 2008; Çengelci, 2010; Dilmaç, 2007; Karatay, 2011; Demirhan, 2007; Sarı, 2007; Gaikwad, 2004; Haltead and Taylor, 2000; Edwards, 1996, Cited by Dilmaç, 2007).

Objective and Method

The objective of this study is to introduce the good practices within the scope of values education at primary and secondary schools in the city of Elazığ and evaluate these activities according to the directors and teachers' remarks. In this research, screening has been used as a method. Screening model is a research approach aiming to describe a past or existing situation as it was/is. (Karasar, 2006,77-79). Cultural analysis, one of the qualitative research designs, has been used as the research design. Cultural analysis focuses on the definition and analysis of cultural elements such as social behaviour, structure, functioning, values, norms in addition to individual perception and behaviour. (Hancock, 2004, Cited by Yıldırım and Şimşek, 2006,70). Interviewing and document analysis techniques have been used for collecting data. Firstly, TQM-Total Quality Management- informatics teachers of Elazığ Directorate of National Education have been interviewed to obtain information regarding the values education in the city. By visiting the schools monitored by the informatics teachers closely, the interviews have been held in the field of activity samples. What the

teachers said was recorded during the interview and the data obtained from the interview was reported without being changed. Descriptive explanatory approach has been used for the data analysis.

Findings and Results

In this study, the good examples for values education applied in preschool, primary and secondary schools in the city of Elazığ have been researched. Based on the outcome of the research, the activity samples worthy of being examined are as follows:

Activity of “Goodness Box”; It aims to teach the values of solidarity, sharing and altruism. The activity is performed as follows: Teachers make explanations about the importance of doing a favour in the classrooms. A “Goodness corner” is prepared at the most noticeable part of the school. A box is put there so that students can write the goodness they have done and throw it into the box. Students write the favours they have done and their impressions and throw them into the goodness box. At the end of a set of activities, students are rewarded.

Activity of “Generations Meet”; It aims to teach the values of love, respect and tolerance. The activity is performed as follows: Firstly, the subject of respect for the elderly is explained at school. In order to know the people that contribute to teaching values, grandmothers and grandfathers are invited to school and students visit old people at nursing homes. During this visit and sharing, love and respect is focused. The youth and elderly end these sharing meetings by planting rose seeds in the garden.

Activity of “Sister-Brother Matching”; It aims to teach the values of trust, sharing and solidarity. The activity is performed as follows: the students that attend the Regional Primary Boarding School and come from a disadvantaged region are matched as sister-brother with the ones that don't have such problems and display model behaviours at school. Thus, it is ensured that the problems encountered by young students are resolved by these sisters and brothers initially when there is no teacher. This activity provides a child staying in a boarding school at a young age with a sister or brother who will develop the sense of trust and sharing and solidarity to solve his/her problems. Today, leadership practices such as coaching and mentoring show parallelism with sister-brother activity.

Activity of “Gift Balls”: It aims to teach the values of sensitiveness, solidarity and responsibility. The activity is performed as follows: it is carried out between two schools, one of which is located in a developed socio-economic environment and the other is in undeveloped environment. The student having picked a gift ball voluntarily fulfills the student’s need written inside the gift ball and delivers it to the teacher who ensures the coordination in order to take it to student in need.

Activity of “I have a brother out there”: It aims to teach the values of helping and sensitiveness. The activity is performed as follows: it is carried out via the support of school management, teacher, student and parents in order to enable students to be grateful for the opportunities they have and fulfil the needs of students that don’t have them. The needs of a sister school selected from a disadvantageous region are met.

Activity of “Let’s not run out of oxygen”: It aims to teach the values of sensitiveness, responsibility and cooperation. The activity is performed as follows: the school management organizes the activity of dibbling together with Regional Directorate of Forestry. Teachers inform students about the sensitivity to environment, benefits of trees, environment and human relations within the scope of the activity. The tree saplings are taken to the defined region and they are planted by students, teachers and administrators.

Activity of “I share my toy”: It aims to teach the values of sharing and solidarity. The activity is performed as follows: it aims to ensure that kindergarten students share their toys voluntarily with their friends who stay at reformatory school due to various reasons and to open a nursery in the reformatory school and equip it.

Discussion

In the schools where planned-programmed activities are held, the values education has become more meaningful recently. As stated by Tillman (2000); a values education program under the title of “Living Values Educational Program” was executed in the United States in 1995 in order to reveal and develop the personal and social values having gradually declined. (Yazıcı, 2006).

Teachers should know that character develops only by acting and being active (Akbaş, 2008). In the activities under this research, the values education has been provided by infusion/explanation and activity method. Teaching the

values through infusion and explanation is particularly important for kids since children of this age are highly successful in observing and modelling. (Macco-boy and Mnookin, 1992; Jalongo,1993 Cited by Akkoyunlu and Tuğrul, 2002). According to Hunt (1981, 14), the objective of this approach is to change or protect students' values in order to reflect the values desired by school and society more (Keskin, 2008).

Rewarding, namely "positive reinforcement" according to behavioural theory, increases the frequency of desired behaviours. For Skinner, if behaviour is rewarded, it is learnt and the possibility of using it in the future increases. The general rule is that the reactions and behaviours exhibited against particular stimulants depend on whether these reactions are reinforced or not. (Morgan, 1986, 321). "Social Learning Theory" , one of the learning approaches, emphasizes the importance of imitating and modelling for learning. Based on this view, it has been seen in some experimental practises that especially small children are highly affected by modelling technique. (Ülgen, 1995).

Conclusion

It has been concluded that the activities in good examples generally involve the traditional and medium values and the activities are influential on acquiring values. A moral behaviour is required to be repeated consistently until it becomes a permanent habit and deep-rooted moral principle. An efficient values education necessitates not only in-school education but also the involvement of all players outside the school. In conclusion, the values education through infusion and activities is considerably essential to enable students to adopt and internalize the values.

Key Words: Values Education, Ctivity-Based Values Education, Preschool, Primary And Secondary School, Good Examples

